СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 167. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 21. липня, 1926. VOL. XXXIV. No. 167. Jersey City, N. J., Wednesday, July 21. 1926. THREE CENTS

БІЙКИ ПАСЕЙСЬКИХ СТРАЙКАРІВ З ПОЛІЦІЄЮ

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 19. липня. — З нинішним днем почався 26-ий тиждень ткальняного страйку. Виглядів на полагодження страйку нема.

Зазначився сей день бійкою межи поліцією а страйкарами перед одною ткальняною фабрикою в Лоді. Один полісмен хотів заарештувати одного страйкара, але за ним обстала ціла громада його товаришів. Полісмен покликав на поміч других полісменів. Прийшло до тяганини, яка скінчилася тим, що поліція арештувала 5 людий. Їх випущено по зложенню кавциї.

Тимчасом ріжниці межи страйкарським комітетом а так званим горожанським комітетом далі ростуть. Американські ґазети подають, що Український Горожанський Клюб виступив з публичним осудом діяльности горожанського комітету та критикою священиків і проповідників, які виступають у страйку по стороні фабрикантів.

МАСОВІ АРЕШТОВАННЯ МАСОВИХ ПИКЕТ У КРАВЕЦЬКІМ СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК, 19. липня. — Місцеві страйкуючі жіночі кравці почали нині вживати в перше масового пикетовання. Проти сеї новини, яка викликувала тільки стерть межи страйкарами а поліцією в Пасейку, виступила поліція і арештувала коло 400 страйкарів. Більшість з них покарано гривнами по 3 і 5 долярів та пущено на волю.

У ріжних походах перед фабриками брало участь 20,000 учасників.

ПАРТІЇ СВАРЯТЬСЯ, ХТО ВИНУВАТИЙ ЗА УПАДОК ДОПОМОГИ ФАРМЕРАМ.

ВАШИНГТОН, 19. липня. — Демократичні провідники дали публичну заяву ,в котрій звалюють всю вину за неухваленне допомоги фармерам на републиканців. Републиканці знова видали відповідь, у якій кажуть, що за се винуваті обі великі партії.

ФАРМЕРІ ПРОТИ МЕЛОНА.

ДЕ МОЙНС, Айова, 19. липня. — Так званий Комітет Кукурудзяного Пояса виступив з публичною заявою проти уряду, а передовсім проти секретаря скарбу Мелона, домагаючися для фармерства такої самої охорони, яку мають фабричні промисли.

СИН УБИВ У СУДІ ВБИЙНИКА БАТЬКА.

МЕКСИКО, 19. липня. — В столиці мексиканського стейту Табаско відбувалася росправа проти вбийника одного чоловіка. Підчас росправи син убитого піднявся з лавки для гостий, виняв револьвер і одним цільним стрілом поклав обвиненого на місци трупом. Коли його арештовано, він сказав поліції: „Я побачив вбийника свого батька. Я вбив його, от і все.”

СМЕРТЬ ЧЕРЕЗ ВИБУХ „МЕРТВИХ” БОМБ.

КЕМП ДІВЕНС, Месечузетс, 19. липня. — В сьому таборі вибухло нині 6 бомб, наладованих страшним вибуховим матеріялом „Ті-Ен-Ті”. Вибух розірвав одного капітана, що в час експльозії був коло магазину. Бомби відложено вже на бік, як „мертві”, себто як такі, що втратили вибухову силу.

НОВИЙ ОСЯГ ФРАНКА.

НЮ ЙОРК, 19. липня. — Француський франк нині осягнув на місцевій біржі новий рекорд, коли одного франка можна було дістати за 2 центи й 12 сотих цента. Причиною наглого спадку має бути те, що Французи, предбачуючи упадок своїх гроший, мають старатися позбутися їх зі своїх рук.

БОГАТО СМЕРТИЙ ВІД УТОПЛЕННЯ.

ЛОНҐ БРЕНЧ, Ню Джерзі, 19. липня. — В доокоричних купелевих водах потонуло за нинішний один день 5 людий. Один батько потонув ратуючи свою 10-літну донечку.

КРОВ МАЛП І ЛЮДИЙ ЗБЛИЖЕНА ДО СЕБЕ.

НЮ ЙОРК, 19. липня. — Др. Велз, професор патольоґії на Шикаґовськім університеті, зробив цікаве відкриття про зближенне крови висших малп і людий. На основі довголітних дослідів прийшов він до переконання, що кров висших малп не шкодить людській крови, хоча приміром кров висших малп шкодить крови низчих, хвостатих, малп.

ЗА ДРІБОНЬКУ РИБКУ.

МИДЕЛТАВН, Ню Йорк, 19. липня. — Як сварка за дрібну справу може довести до поважних наслідків, переконалися місцеві жителі на сварці межи одним місцевим громадянином а рибним інспектором. Рибний інспектор підійшов до громадянина, як сей ловив рибу, взяв одну рибу, змірив та признав, що вона за мала та що її треба було по зловленню викинути назад у воду. На сій основі він і заарештував громадянина. Сей однак відмовився йти з інспектором. Інспектор покликав собі на поміч свого сина. Коли арештований і тоді не схотів іти за інспектором, інспектор виняв револьвер і стрілив до опираючогося. Куля перейшла йому через плече та застрягла в коліні інспекторового сина. Мусів тоді інспектор відставити до шпиталю й сина й громадянина.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ҐРІЗЬБА ВЕЛИКОГО ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ В МЕКСИКО.

МЕКСИКО, 19. липня. — На державних зелізницях Мексику заноситься на великий страук за те, яка юнія має право представляти робітників.

ТЕЖ РИБА.

СПРИНҐ ЛЕЙК, Ню Джерзі, 19. липня. — Місцеві рибаки зловили на морськім заливі вудками три риби ґатунку „бас”, які важуть 155 фунтів. Ловили їх звичайними вудками.

ВЖЕ Й КАТОЛИКИ ПРОПОВІДУЮТЬ НА ВУЛИЦЯХ.

Манітобська католицька місійна юнія зачала проповідувати на вулицях Вінніпеґу, як се доси робили ріжні протестантські орґанізації, а спеціяльно Армія Спасення. Проповідує о. Джан Гендрі, Павліст, а йому помагають два другі священики з того самого чина, підчас коли слухачів стягає гра 14 студентів з семинарії св. Августина з Торонта.

ЩО ЦЕ Є САНДЖАКШЕРИФ?

Це той славний зелений прапор Магомета, великі святощі магометанського світа. По скасуванню Туреччиною каліфату в 1924 р. сховано цей прапор в одній зі святинь в Константинополі під безпечні замки, бо Туреччина боїться, щоб його не викрадено. Дістати його в свої руки мав замір король Єгипту, бо тоді мавби право проголосити себе каліфом. На протязі віків цей прапор виносив зі святині тільки сам султан і то в час проголошення святої війни. Шал ентузіязму і релігійного фанатизму обхоплював тоді магометан. Горе християнинові, що попавби тоді в їхні руки!

До найбільших магометанських святощів належить ще плащ пророка, його лук, меч і кілька волосків з його бороти.

ЧАПЛІ.

Так називається тепер велике зразкове і культурне господарство на Україні, що звалось до революції „Асканія Нова”. Чаплі — це просто народня назва. Перед сто літами заснував один з російських магнатів „Асканію Нову” на Чапельському хуторі. Теперішні Чаплі мають урядову назву „Степовий державний заповідник ім. Х. Раковського Чаплі”. На просторі кільканацяти тисяч десятин у віддалі 25 верстов від Перекопу і 120 верстов від Мелітополя розкинувся цей великий простір, що зветься нині Чаплі. На безмежному таврійському степі, покритий первісною ростинністю, величезними травами. і лісами, зберігається цей культурно-показовий простір. Найціннійшим у Чаплях є величезний зоольоґічний парк. В Чаплях є тепер великий науковий відділ з зоотехнічною і фототехнічною стаціями та зоопарком. Зоольоґічний парк відновлений в цілости, зпоза кордону спроваджено 100 нових диких звірят, а між ними є канґури, джейрани, козороги, лані, дикі коні і т. д. З ріжних птахів є: лебеді, фляминґи, білі чаплі, фазани, морські кури і т. д. Попри те є при зоопарку прецінний музей степової фльори та фавни. В господарському відношенні справу поставлено теж на висоті. Є там 1000 штук рогатої худоби, 219 коней, 390 волів і 68 верблюдів, є 24 трактори сестеми Форда і инший рільничий інвентар. Зразкове господарство Чаплі має девять поліпшених пород овець. В останньому році продано 3.500 пудів білої тонкої вовни. Млини, крупарні, олійні, водопроводи електрифіковані. В 1925 р. зібрано з господарства 320.000 пудів сіна; 330.060 пудів зернових культур. Того року ціле підприємство дало перший раз по війні 266.000 карб. чистого прибутку. Підприємство обслугує 3000 людей.

ДОСИТЬ МІСЦЯ ДЛЯ ВСІХ ГОЛОДНИХ.

На тисячу осіб у Вінніпеґу, обчисляючи населення на 200,000, припадає один і одна четверта ресторанів, не включаючи заведень цукорних і айскріму, бо разом з ними то одно місце їди припадалоб на 333 і одну третину жителів міста.

Після статистики департаменту інспекції поживи, число дійсних ресторанів в місті є 257, а в додатку до цего є ще 350 заведень цукорних і айскріму. — Артур Ріґби, головний інспектор обчисляє, що всіх гостиниць в місті ріжного рода є що найменше 550.

ВИБОРИ ДО ПОВІТОВИХ РАД НА БУКОВИНІ.

Зараз по виборах до парляменту назначив ґен. Авереску вибори до Повітових Рад. Щоби забезпечити за собою більшість в радах, правительство користувалося тими самими методами, що й при попередних виборах. Жандарми й аґенти сіґуранци роздавали селянам готові карти, а від селян по виборах жадали на доказ того, що вони ті карти дійсно кинули до урни, чистих виборчих карток. Села, що відомі з ворожого настрою до правительства, у виборах зовсім не могли брати участи, бо адміністраційні власти „констатували в них заразливі недуги”. Опозицийних ліст в богатьох місцевостях не допущено зовсім.

ЯК УБИТО ОСКІЛКА.

Отамана Володимира Оскілка, редактора часоп. „Дзвін”, убито в таких обставинах: Оскілко спав у своїй кімнаті на першім поверху. Убийник, видно, дістався до кімнати через вікно. Він вистрілив і куля поцілила Оскілка в серце. Коли перелякані вистрілом сусіди збіглися, убийник вспів вже скритися. Тої ночі була слота. Коли прибула поліція, сліди убийника були вже затерті.

ПІЛСУДСКІ ЗАВЕРТАЄ З ДОРОГИ

ВАРШАВА 19. липня. — Премієр Бартель звернувся отсе перший раз від часу державного перевороту до сойму з представленнєм програми уряду.

Той крок толкують собі в той спосіб, що Пілсудскі зрезиґнував вже зі своєї диктатури та, побачивши свою неміч, вертає соймови його права та привертає нормальні відносини.

Премієр заперечив тим поголоскам, що кружляють про Польщу, немовби вона готувалася до війни зі своїми сусідами. Поголоски ті мали своє оправданнє в тім, що Пілсудскі скликав недавно тому воєнну раду.

Премієр Бартель не забув рівнож в своїй програмі і за національні меньшости і обіцяв продовжувати з ними з рамени уряду дальші переговори, уважаючи при тім угоду, заключену між Ґрабским а Жидами за важну.

ЕРРІО ЗЛОЖИВ НОВИЙ МІНІСТЕРСЬКИЙ КАБІНЕТ.

ПАРИЖ, 19. липня. — Ерріо представив новий кабінет міністрів, в якім бракує імен визначних француських політиків. Найвизначнійшою особою являється сам Ерріо, який став міністром заграничних справ. Другим важним міністром є сенатор Анатоль де Монзі.

Нове міністерство привитав новий сильний спадок франка. За одного доляра платили 47 франків.

Новий кабінет міністрів не хоче узнати францусько-американського договору сплати довгів, ні не хоче затягати позички за границями Франції. Ерріо думає, що Франція може спасти себе сама, подібно як спасла себе над Марною.

Злобні язики коментують становище уряду в той спосіб, що під Марною виратувалася Франція, але тодішним командантом не був Ерріо. Та всеж таки треба йому признати, що він робив всі можливі заходи, щоби втягнути до свого кабінету хоч кількох найвизначнійших політиків. Але всі вони відкинули предложені їм пропозиції.

Всіх очі звернені тепер на міністра фінансів Де Монзі. Ніхто одначе не думає, що йому вдасться перевести якунебудь реформу.

Вся преса відноситься ворожо до нового міністерства. Вже тепер, коли новий кабінет ще не розпочав своєї роботи, ломлять собі голову над тим, хто буде його наслідником.

ГРЕЦІЯ МАЄ РІВНОЖ НОВИЙ КАБІНЕТ.

АТЕНИ, 19. липня. — Атаназій Евтаксіас став тепер на чолі нового міністерства, яке сформовано на просьбу президента Панґальоса.

МАЛОЩО НЕ ПРИЙШЛО ДО СТРАЙКУ В ВАТИКАНІ.

РИМ, 19. липня. — Урядовці і робітники, заняті в Ватикані, домаґаються 10% підвишки платні. Над тою справою застановлявся комітет кардиналів, який предложив справу до вирішення папі. А що підвишка не приходила, урядовці заметушилися і думали страйкувати.

Успокоено їх на разі тим, що сам папа мав поставитися прихильно до їх жадань, а справа проволікається тільки з того згляду, що Ватикан в дуже важкім фінансовім положенню і мусить перевести новий буджет, а тоді доперва буде можна узгляднити домаґання підвищки платні.

ДАЛЬШІ ЗЛИВИ В ЕВРОПІ.

ВІДЕНЬ, 19. липня. — З Цетинії в Югославії доносять, що бурі і дощі знищили там в послідних днях кілька сіл та забили 60 осіб.

В цілій Югославії вода залляла 400,000 акрів землі. Половина Білгороду, столиці Югославії, під водою.

ГРЕЦІЯ НЕ МОЖЕ ЗАПЛАТИТИ ПЛАТНІ СВОЇМ ПОСЛАМ.

БЕРЛІН, 19. липня. — Греція опинилася в так тяжкім матеріяльнім положенню, що не виплачує урядникам свого посольства в Берліні від 4 місяців платні.

Посольство зістало повідомлене, що воно не може платити послови більше як $100 на тиждень на всі його видатки.

КРАДІЖ В ЦЕРКВІ СВ. ПЕТРА.

РИМ, 19. липня. — З адміністративного офісу церкви св. Петра вкрадено 30,000 лірів. Злодіїв досі не прилапано. Підозрівають, що забрав їх хтось з самих урядовців.

НЕ БУДЕ ЗМІНИ ДОГОВОРУ.

ЛОНДОН, 19. липня. — Ґенерал Ендрус заявив, що вашінґтонське правительство не змагає до ніякої зміни договору з 1924 р., який заключено з Анґлією. В справі форсовання проґибіції в Америці ходить їм тільки о це, щоби прийти до порозуміння з Анґлією, щоби переведенне проґибіції улекшити без нарушування дотеперішних договорів.

Америці ходить головно о певну контролю над пачкованнем алькоголю з островів Багамських і з Канади, а та контроля неможлива без порозуміння з Анґлією і без співпраці з нею.

Ґенерал Ендрус перечить тому, немов би вони мали ставити домаганне переводити трус на анґлійський кораблях. Та поголоска не має ніякої підстави.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРИЧИНОК ДО ПИТАННЯ ЦЕЛІБАТУ

Ґ. М. Робертсон, професор науки для душевних збочень, виголосив у лондонському університеті відчит, який звернув на себе стільки уваги, що його зміст перетелеґрафовано аж за океан.

Сей учений заявив, що від довшого вже часу він розсліджував відносини межи нормальним людським життем а подружем. На основі своїх розслідів він прийшов до переконання, що межи одним а другим є тісний звязок. Доказом сього є хочби те, що в Анґлії, приміром, межи людьми від 25. року до 56. року життя є три рази стільки божевільних межи нежонатими, скільки межи жонатими. З того учений робить заключенне, що замужний стан надається ліпше для ведення нормального життя одиниці, якогоб пола вона не була.

Сі розсліди мусять бути примінені з тим більшою слушностю до аґітації за целібатом, яку деякі церкви, як приміром римо-католицька й ляманська, ведуть всіми способами, не жахаючися перед грубим натиском.

ГНЕТ В ІНТЕРЕСІ УГНЕТЕНОГО...

Ліґа Народів недавно розглядала протест Сирійців проти французького панування над Сирією, яке довело до справді диких жорстоких утисків зі сторони Франції над угнетеним народом Сирії. Ліґа Народів, розглянувши сю жалобу, видала своє ореченне, в якому признає, що Франція повинна далі держати свою владу над Сирією. Заява Ліґи Народів незвичайно повчаюча. В заяві говориться межи инчим:

„До народів, які ще не здібні встояти на власних ногах серед напружуючих умов новочасного світа, треба примінити засаду, що добро й розвій таких народів становить святу справу, довірену цивілізованим народам."

Инчими словами, „цивілізовані народи" дістають під свою святу опіку „нецивілізовані народи". А цивілізованим народом у сьому случаю є — Франція, яка трактує людий, як звірів у пущі, а „нецивілізованим" народом є Сирія, яка хоче правити сама собою, без французьких „цивілізованих" добродійств.

У людському життю, особистому й суспільному, є богато подібних случаїв. Визискувач правильно заслонює свій визиск інтересом визискуваного. Коли народи повстають проти своїх монархів, домагаючися права правити собою, то монархи, хочби самі не знати як скандально правили, трублять, що вони правлять народом для інтересу народа. Дідичі, як проти них повстануть хлопи, міщани й робітники, теж заявляють, що вони панують для інтересу „беднеґо людку". Національні гнобителі на своє оправданне теж покликуються на інтерес гноблених: Як Українці добиваються увільнення зпід московського ярма, Москалі, які трясуться зі страху над утратою богатої України, цілому світови голосять, що вони мусять лишитися панами України, бо Україна не зможе устоятися без Москалів. Поляки голосять те саме про українські краї, загарбані ними.

Щоби взяти більше приватні приміри, візьмім учительство. Де учитель не має в собі сили ума, волі або чувства, щоби навернути свого ученика на дорогу розуму, там він старається зарадити собі в сей спосіб, що вщіплює в дитину недовірє до свого власного розуму та наказує дитині покладатися сліпо на вчителеві прикази. Тут учительський інтерес вимагає, щоби дитина сліпо вірила вчителеви, тоді як інтерес дитини, як людини, вимагає того, щоби вона не покладалася на чужий розум, але розвивала свій власний. Та учитель, нездібний розвинути самостійність ума дитини, та примушений відкликатися до сліпої віри дитини, не заявляє, що він се робить в інтересі своїм власнім. Ні, він говорить, що він се робить в інтересі дитини. Він каже, що така дитина була примірна, послушна, покірна, і як покірне теля буде дві корови ссати.

ЖДЕ НАС „РАЙ" В ПОЛЬЩІ

Львівський „Новий Час" описуючи Польщу, як вона котиться по похилій площі, глузує собі з уряду Пілсудского та пише що до цего, що жде Українців, таке:

„Ми далі в моді. Через чотири дни радив комітет „жечознафцуф" над тим, що нам бракує до щастя. Кажуть, що всьо ухвалили, а до землі ще мають навіть доплатити нашим селянам. Просто рай буде незадовго, . . . як повміраємо без ґріхів.

„Міністром рільництва зістав Рачинські — ворог земельної реформи, а міністром земельної реформи Сталевіч — теж ворог реформи. От вислід революції Пілсудського, попертої соціялістами і хлопськими партіями."

Краще не можна зобразити того безголовя, яке панує в урядових колах Польщі. І чи можна з таким урядом і з такими людьми говорити, чи можна дурити себе надією, що з балачок з таким урядом і з його обіцянок може вийти щонебудь путнього для нашого народа. Ні. Такий уряд і таку державу треба тільки нищити та старатися приспішити їм ту смерть, яка їх неминуче жде.

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В ГАЛИЧИНІ ДО ІВАНА ФРАНКА

(Докінчення).

III. Від віддання Українців у руки Полякам до появи Івана Франка.

1866 рік приніс перебудову австрійської держави. Вірних австрійському цісареви Русинів віддано на поталу бунтарям-Полякам, австрійський міністер Гербет так раз і сказав до Поляків: „Таж ми вам віддали в жертву Русинів". Сей поступок уряду в одну мить перемінив настрої серед галицьких Українців.

Старий табор зі Святим Юром на чолі стратив значінне. Його стали покидати всі, які привикли опиратися на ласку можних світа сего, а тепер зневірилися в ласку австрійського цісаря. Та хоча вони зневірилися ласку Австрії, то не зневірилися в ласку цісарів узагалі. На місце вірности цісареви Австрії вони поставили вірність цісареви Росії.

Щоби виправдати сей зворот перед народом та власним сумліннем, вони стали голосити, що галицький народ се „русскій народ", один з усім тим народом, що має 100 міліонів душ та що над ним панує „русскій цар".

Стали вони голосити, що за кордоном є велика „русска" сила, прихильна Галичині, яка колись прийде та визволить народ з польсько-австрійської неволі. Треба лишень до сеї сили молитися, її признавати, її величати. Були се дуже вигідні погляди, бо не вимагали вони від їх визнавача ніякої праці. Вистарчало признатися до сеї партії, та ждати інтервенції „білого царя", ждати зі заложеними руками. Сі люди не то просвіту народа вважали за річ зайву, але й за шкідливу. На їх погляд освічений народ може стати дуже небезпечний...

Боялися народа також нечисленні Святоюрці, які лишилися вірними давній своїй ідеї, що „руський народ" се лишить той народ, що підлягає австрійському цісареви у Відни та Св. Юрови у Львові. Сі люди не признавали ні „русского" народа від Карпат до Камчатки, ні українського від Карпат до Дону. Вони признавали лишень руський народ, котрого — провідником, Богом установленим, був дальше лише „Св. Юр".

Боялися й не довіряли народови навіть так звані українофіли. Хоч вони й Шевченка читали й козацтвом одушевлялися, та австрійська й клерикальна атмосфера Галичини мала вплив і на них. Хоча вони одушевлялися козацтвом, то бачили в козацтві лиш нь гетьманів, козазацьку старшину. Народ вони хотіли освідомляти, але боялися пустити народ думати за себе самого. Коли хтось підняв думку перекласти Євангеліє на народний язик, то його зараз заглушили: Мовляв, тоді священикам прийдеться піти з торбами. Один з провідників сеї ґрупи, що звалися народовцями, таки заявив виразно, що якби хлопови дати землю, то він ляже під грушею і нічого робити не буде...

Всі партії, як бачимо, не ріжнилися від себе богато. Расходилися вони в розумінню своєї нації. Свято-Юрці принимали за основу нації сей народ, що містився в межах австрійської монархії, народовці приймали за свій народ всіх Українців, а „тверді" признавалися до єдности з цілим „русским" народом від Карпат по Камчатку. В політичній їх діяльности поза тим великої ріжниці не було, бо всі вони старалися орґанізувати народ при церкві та виключно для церковного добра. Ненормальність свою добачив навіть провідник „твердих" Наумович, котрий писав: „В нас братства були в кождому селі, але пощо вони були? До воску, й більше до нічого".

Супроти сього й дивуватися не можна, що селяни сими заходами орґанізаторів не цікавилися. Читальні, орґанізовані посадою з тих партій, падали; селяни покидали орґанізації свого народа й громадами приступали в польскі „кулка рольніче". Як признавали ті, що тоді щось старалися робити, по українських селах все життя „заснуло сном блаженним".

Польсько-австрійська згода з 1866 року позбавила галицьких Українців усякого впливу на законодатні конституційні тіла, на австрійський парлямент і на галицький сойм, а тим самим і на повітові й громадські ради. Здоровий розум казавби такому народови орґанізуватися на другому полі суспільної праці, приміром на полі народної господарки, старатися о розвій народних економічних інституцій, добувати собі маєток і маєтковий вплив у господарстві, за яким відтак з конечности пішлоби добуттє впливу й у політиці. Та галицьке громадянство було нездібне до суспільного розвою. Через те, що воно так довго признавало епископів і каноніків за своїх політичних і суспільних провідників, воно по неволі пересякло поглядами сих епископів і каноніків, хоть сі погляди підходили до епископів і каноніків, але ніяк не підходили ні до низчого духовенства, ні до світської інтеліґенції, ні до селян. Що приміром, епископ, який дістав свій титул і владу через іменованне цісарем або римським папою, буде вважати таке іменованне правдивим признанием характеру людини та його заслуг для народа, сьому не можна так дуже дивуватися, бо кождий майже чоловік підхлібляє самому собі в той спосіб, що добре думає про тих, які добре думають про нього. Галицьким епископам та їх консисторіяльним радникам не можна дивуватися, що маючи такі погляди про себе й тих, що їх іменували, виробляли собі політичні програми, відповідно до тих поглядів та відповідно до своїх задушевних бажань. Тому в політиці нема нічого небувалого, коли „Святий Юр" бє поклони перед австрійським цісарем та римським папою, коли каноніки вносять уклінні петиції і просять о іменованне нового епископа або о побудованне йому палати або наданне йому кардинальського капелюха.

Та зовсім инакше треба подивитися на низче духовенство, котрому від титулів, і кардинальських капелюхів, і епископових пенсій і палат тільки користи, що возови по пятім колесі. Коли се роблять епископи або каноніки, то вони мають у тому свій інтерес, бо їм з тим буде ліпше жити. Колиж се роблять „низчі чини", то сим вони показують нерозуминне, вічні сподівання добути собі якісь привилеї уклонами й просьбами. Коли сі поклони на нічо не здалися, тоді ті, що кланялися, стали жертися між собою, і то не за справи основної ваги, але за дрібниці. Сперечалися за те, чи мається писати „руский" з одним „с", чи з двома. Чи мається писати фонетикою, чи етимольоґією. Не треба сих слів розуміти, що спори про такі справи не можливі. Певна річ, і їх треба рішити дискусією, розважаннем арґументів за й проти. Дискусія булаби нормальна, здорова річ, якби вона відогравала в життю ролю відповідно до ваги питання. Ненормальним явищем треба вважати, коли питанне, яке не є основним питаннем життя, трактується так, немовби понад нього не було важнійшої справи в життю, коли весь народ розділюється на два різко розділені табори, які за азбуку або правопись готові одні других утопити в ложці води. Се явище й являється вислідом того дивного збігу обставин, що суспільність, привикла до „високої політики", себто вижидати ласки від могучих, нагло опинилася без можности „бавитися в високу політику". В своїм розчарованню „високі політики" стали зганяти свою лють, породжену сим розчарованнем, нищачи один другого. Ся боротьба показує, що український суспільний рух був підйджений до самого свого коріння віковічним гнетом з одного боку, а езуїтським вихованнем, з другого.

З таких се чинників нарешті складається наш повний образ українського громадянства в часи, як на політичну й літературну діяльність виступив Іван Франко. Щоби зрозуміти повний образ сього громадянства, треба представити собі наперед повний образ страшного економічного занепаду українського народа. Від часу прилучення Галичини під Австрію минуло вже коло сотки літ. За той час случалася галицьким Українцям не одна нагода поправити свою долю, національно, суспільно, економічно, культурно. Та Українці пропустили кожду з тих нагод, не використали ні одної. Поставивши на своє чоло епископів зі Львова, вони на загал ходили за епископськими інтересами через ціле століття, і коли другі народи використовували всяку нагоду для свого всестороннього піднесення, вони прогайнували не одну, але десять весен, і по сто роках австрійського підданьства опинилися там, де були сто літ давнійше. В сто літ по приступленню до Австрії ми не бачимо своїх інтересів, але брак сього розуміння. Сим вони зраджують брак людської гідности, свою рабскість, свою ґнучкість для тих, що мають силу, вплив і владу. Сим вони зраджують свій страх перед епископом та перед його властю.

Те саме треба сказати про світську інтеліґенцію, коли ті ґімназійні вчителі, ріжні судові й адміністраційні урядовці зі страху перед епископськими доносами до урядів — не виступали проти свято-юрських інтересів, але не дозволяли святоюрцям накидати свої вузкі інтереси всему народови. Становище звичайних священиків та світської інтеліґенції показує, як глибоко пустило корінне в український народ хабаззя поклонів, приниження й рабства, яке засівав Святий Юр.

Навикнувши бігти за колісницею львівських епископів, галицькі Українці не могли відвикнути від тої „високої політики", як вони називали вічні поклони австрійському монархови, вічну колінноприклонну жебранину до престола. Українців називали далі народом „хлопів і попів". Се далі народ без шляхти, міщанства, робітництва та світської інтеліґенції. Се народ визискуваний, погорджуваний чужими панами і своїми „провідниками", народ без богацтва, слави, впливу й значіння. Розвій австрійських конституційних порядків лишив їх на боці; коли другі бунтами собі волю добували, він корився пануючим, а ті віддавали його все в нову неволю.

Не зріжничковані вони суспільно, не зріжничковані й вони політично. В той час у них нема ще ніяких політичних уґруповань, бо сих трох ґруп: святоюрської, „твердоруської" та українофільської, чи народовецької справдішними політичними ґрупами назвати не можна, бо вони боролися не за політичні питання, не за політичний вплив, але за другорядні питання: обряду, язика й правописи. Щоби пробудити український народ Галичини з тяжкого політичного, як уже не сну, то горячки, щоби примусити його задуматися справді поважно над своїм життем, відкинути на бік маловажні питання, а зате взятися за розвязку основних питань життя, на се треба було удару справдішнього грому. Сим громом і був Іван Франко.

ВІДОЗВА

редакційного американського комітету „Жіночої Долі".

„Жіноча Доля" це єдиний часопис загального змісту, призначений для загалу нашого народу. Хотяй Ж. Д. має заголовок часопису призначеного для жінок, одначе він є так редаґований, що в нім знайде щось цікавого селянка, селянин, інтеліґент, молодіж і дітвора. Є це часопис о загальнім змісті, призначений головно для піднесення селянки, але також і для науки і розбудження поступу і нового життя в цілім народі. Ж. Д. є єдиним часописом на світі, якого редакції розкинені є по цілому світу. В старім краю, в Чехословаччині в Празі, в Парижі, в Америці і Канаді. Редакція Ж. Д. старається позакладати редакційні комітети Жіночої Долі в Азії в Харбіні, в Бразилії і в инших місцевостях світа, усюди, де тільки гурток нашої іміґрації опинився. Не зроблено сього до сего часу єдино тому, що Ж. Д. уже тепер не всилі усего того помістити, що теперішні співпрацьовники надсилають. Тому ред. Ж. Д. постановила або побільшити обєм Ж. Д. або змінити її принаймі наразі на двотижневик. Без помочі Америки і Канади сего вона не всилі зробити. Від нас Браття і Сестри, буде залежати, чи Ж. Д. має дальше душитися в навалі цікавих статей і кореспонденцій, якими вона є засипана, чи має вона віддихнути повними грудьми свого життя. Ж. Д. є до сего часу найцікавійшим і найпопулярнійшим часописом для нашого народу.

Ніхто не пожалує того, хто передплатить собі Ж. Д. Тому америк. ред. комітет щиро прохає нашу суспільність, наш загал іміґрації передплатити собі Ж. Д. і через те поперти розвиток часопису, який має на меті зеднати іміґрацію з рідним краєм а крім того видвигнути нашу українську матір з забуття, з безсильности і вказати завдання і шлях жінці Українці на народній ниві нашого відродження. Світ прийшов тепер до переконання, що не школа а мати виховує дитину, мати мов той чудотворний різьбяр дає не тільки дитині тіло, але і форму душі і характеру. Яка мати, така буде суспільність. Нинішна дитина стане завтра горожанином. Задача Ж. Д. є зробити українську матір свідомою Українкою, бо свідома Українка виплекає свідоме поколінне, а свідоме поколінне стане свідомим народом. А свідомий народ не знесе над собою неволі. За проводом матері він стане вільним.

Передплачуйте „Жіночу Долю!" Одинокий популярний жіночий місячник.

Для заграниці: на рік — 1 американський доляр і 50 центів (або рівновартість в краєвій валюті).

Увага: В. Ш. передплатниць (ків) в Америці і Канаді просимо зголошувати передплату та вности гроші на адресу: Dr. W. Siminowicz, 1286 Milwaukee Avenue, Chicago, Ill., або: „Zinocza Dola", Kolomyja, ul. Nowa 1, Poland, East Galicia, Europe.

Д-р В. Сіменович.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Филаделфія, Па. „Морачин". Як самі добре знаєте, нам ходить о справу загальну. По тій причині не можемо вести боротьбу для боротьби або для оборони особи, як її веде д-р Назарук. Через те використаємо Вашу допись тільки частинно, а друга, яка відноситься вправді до особи епископа, але торкає більше філаделфійську парохію, ужиємо тільки в важній потребі. Просимо одначе подавати точні імена осіб і то по можности годитися на підпис свого імени, бо цего вимагає серіозність і вага справи.

ЗРІСТ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ.

Голова Вукопспілки Генкін у свойому докладі на 3-ій сесії ВЦВК-у подає такі числа про зріст української кооперації:

Коли на 1-е січня 1924 р. кооперація нараховувала 4.219 одиниць, то вже на 1-е січня 1926 р. це число збільшилось до 6.700 сільських кооперативів, що мають 8.361 крамниць. Загальний зріст за 1-ий квартал цього року дає 318 нових одиниць. Число пайщиків з 847 тис. на 1-е жовтня 1924 р. зросло до 1.231.000 на 1-е січня 1926.

Обороти сільських кооперативів 1923—24 року складали 79 з половиною міл. карб., 1924—25 р. 137 міл. карб. і уже за перші два квартали цього року дають 124 міл. карб., а за весь 1925—26 р. передбачається 284 міл. карб., що вимагає більшої уваги суспільства та більшого припливу громадських коштів.

Значно зменшились видатки кооперації: з 11.2% до обороту в першому кварталі вони вже складали від 6.7% до 7.1%, а по деяких округах до 5 і навіть до 4 з половиною %.

Число робкоопів по містах зменшилось з 326 до 296, що пояснюється побільшенням кооперативів, злиттям їх та відходом частини з них до ґрупи сільських кооперативів. Кооперування населення міст ішло таким темпом, що на 1-е жовтня 1924 р. давало 535 тис., на 1-е жовтня 1925 р. 618 тис. Слід добитись, щоб кооперувати не менш 75% членів профсоюзів та 35% селянських дворів. Сума пайового капіталу робітничої кооперації на 1-е квітня 1926 р. складає 2.714 тис. карб., а обороти кооперації давали 1923—24 року 149 з половиною міл. карб., в 1924—25 р. — 256 міл. крб., а за перше півріччя 1926 р. — 215 міл. крб., або 84% оборотів минулого року. В 1924—25 р. покладено початок розвитку кооперативної випечки хліба. Було 229 хлібопекарень, що за минулий рік дали на 24 з половиною міл. крб. продукції. Витрати робкооперації до загального обороту становили в Донбасі 17—18% та по всій Україні 18—21%, але пізніш знизились для Донбасу на 16% та для України взагалі на 17%.

АРЕШТОВАННЯ ЗА ОЧЕРНЕННЯ В АЛБЕРТІ.

В Мондер, Алта., арештовано двох Українців в злуці з виборчою боротьбою. Арештовані є Йос. Лемішка і Т. Безалко, а арештовано їх на скаргу бувшого посла і тепер кандидата від Щ. Ф. А., А. М. Метесона. Метесон вибрав варант на їх арештовання за кримінальне очерненння, бо вони мали говорити і поширювати про него друком чутку, немов то він, Метесон, обіцяв Лемішці та Безалкови, що будуть назначені продавцями лікерів, коли дадуть йому по 500 долярів.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Отсим подається до відома, що від. 97 У. Н. Союза, Тов. Івана Хрестителя, місячні збори відбудуться дня 25. липня, о 2-ій годині пополудни в гали церковній під ч. 48 Говп Еве. Проситься усіх членів явитися на збори. — М. Припхан, предс.; М. Табачук, секр.

ЛУДЛОВ, МАСС. Тов. ім. Ів. Франка, від. 253, повідомляє всіх місцевих і позамісцевих членів, що надзвичайний мітінґ відбудеться в домі тов. В. Антонового дня 24. липня вечером о 7-ій год. Сей мітінґ проголошується в дуже важній справі відділовій, отже кождий член обовязково повинен явитись на сім мітінгу. Неявившийся член буде підлягав карі $2.00, а урядник $5.00. Котрий член абсолютно не може явитись на сей мітінґ, мусить повідомити про се предсідателя або секретаря. — Петро Яців, предс.; С. Наливайко, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим повідомляється членів Бр. св. Василія, від. 339, що мітінґ відбудеться в неділю, дня 25. липня, о 2-ій годині пополудни під ч. 610 S. American St. Проситься всіх членів прибути, бо є важні справи до полагодження. Також пригадується членам, котрі ще не зложили своєї жертви на Сиротинець при У. Н. Союзі, щоби були ласкаві причинитись для так великого діла для загалу. — І. Сорока, предс.; І. Шекмар, кас.; О. Будай, секр.

З українського життя в Америці.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

„Не скуєш душі живої".

Так писав наш геній, поет України, Тарас Шевченко. Так він писав і так нас научав. А нарід навчився шанувати ту науку, яка каже нам глядіти на власні свої сили, закасати рукави і будувати власну державу. І хоч вороги нації хочуть всіма силами прибити в нас наші самостійницькі змагання, хоч кинули вони всі свої сили проти українського народа, хоч здушили хвилево по завзятій боротьбі нашу самостійність, однак душі нашої, ідеї нашої не скували. Ми Українці маємо богато ворогів навкола себе. Але з другої сторони гірш чужого ворога, свій власний домашний ворог. Коли пишу ті слова, то це слова не одної особи але це жаль і розпука цілої нашої української громади.

Наша громада вже істнує 22 роки. За ті літа вона згуртувалася в одну родину. Вона була в Америці шеста на лісті тих, що зложили найбільшу суму на визволення нашого народа. Коли читач взяв би в руки наш „Свободу" з років 1918—1919—1920, то знайшов би там чорне на білім як наша громада працювала для свого рідного краю, для свого поневоленого українського брата. Всякий поклик з рамени часописи „Свобода" наша громада попирала. Наш нарід є завзятий і вміє шанувати своє, а до того любить дати на всяку ціль, котра приносить для нашого народу користь. Але часи зміняються. Нова ера тепер приходить.

Ми Українці з Вунсакет нераз вичитували по українських часописях про судові процеси, які вели громади в обороні свого власного майна. Однак ми гадали, що то все неправда, що то все, що часописи пишуть це може тільки злоба або насмішки з епископа. Та прийшла хвиля і на нашу громаду. Наша громада збудувала нову святиню в найкращім місци міста Вунсакет. Коли прийшло до запису майна, так зі згодою народа ми поставили чотирох тростисів з громади, а пятого члена відпоручника греко-кат. епископа. Здавалося, що все гаразд і громада спокійно взялася працювати, щоби сплатити довг. Тягар той великий, бо церква коштує $86.456. Маємо через те кільканайцять тисяч довгу.

Коли епископ Богачевський приїхав до Америки, ми чимскорше запросили його до своєї місцевости, щоби посвятив дім божий і заплатили йому за труд $100. Нарід був задоволений, що церква наша має вже свого церковного провідника. Однак не так сталося, як громада мріяла. Еп. Богачевський не задоволився своїм пятим членом корпорації а задумав переписати все церковне майно на себе. Два місяці Еп. Богачевський з парохом Вихровським потайно від громади робили заходи, щоби переписати церкву на себе та змінити чартер український на рутенський. Та нарід перелапав всі документи і виповів еп. Богачевському боротьбу. Вже минуло три місяці як наша громада страйкує і оминає як на сміх своє власне добро та не ходить до церкви. Аж сором дивитися на це. Народне життя завмерло. Але наша громада досвідна, мудра, господарна і практична. Знає всяких провідників і тих, що добрі і тих, що зле роблять. Ми знаємо, що є добрі провідники, котрі йдуть з народом на життє і смерть. Тому ми постановили боротися за своє право до послідного. Ми підемо за своїми народними провідниками, але відвернемося від тих, що допускаються над нами надужить.

Від початку церковного страйку до нинішного дня ми стратили поверх чотири тисячі долярів, і не те нас болить, що ми стратили той капітал, але те, що ми мусимо давати свої доляри лоєрам на боротьбу за своє справедливе право. Ми питаємося еп. Богачевського, хто для нього лучший і милійший, чи той пригноблений український брат в ляцькім ярмі, чи той адвокат, що забирає від нього і нас тисячі, та сміється з нас в кулак. Чи не лучше ті гроші, котрі через епископа Богачевського адвокати забирають, дати до старого краю, для Рідної Школи, інвалідів, сиріт і т. п. Не думаємо, що ті, що ведуть таку роботу, далеко зайдуть з нею. Нарід бачить, хто і який роздор робить тепер в Америці. Ми віримо свято в силу божу, в нашу правду і нашу побіду. Днесь наш нарід слідить своїх провідників. Тим, котрі роблять добро для народа, буде честь і слава в історії і в души нашій, а тим котрі ширять роздір і незгоду, тим буде вічна гірка заплата.

Дмитро Риміник.

ВИГАДКИ ЯПОНСЬКИХ ОГОРОДНИКІВ.

В країні сходячого сонця і раз-у-раз вибухаючих вулканів стрічаємо багато східних, питомих Японцям дивовиж. Японські огородники відомі з того, що вміють плекати прекрасні цвіти. Придумали теж спосіб досконалої реклами свого товару. Ось вони з ріжних цвітів укладають цілу людську особу, та так вже гарно і зручно, що публика з захопленням оглядає помисл огородників. Весь чоловік разом з убранням з цвітів, тільки голова і руки з мальованого дерева. Такий чоловік не тільки цвите, а й пахне, а головне притягає купуючу публику.

ПЕРЕЛЯК.

Певне ніде в світі звістки про виступ Пілсудського не викликали такого переляку, як у Франції. Збентежене й наполохане було Орсайське побережя (Quai d' Orsay), перелякані до нестями французькі газети, які в своїй польській і східно-европейській політиці йдуть за кивками заграничного міністерства — і польського посольства. Зворушений — правда, з інших причин — був і орган комуністів, інспірований радянською амбасадою.

Не будь журн про нещасну рідну країну, яка не без превеликої вини Франції попалася в границі польської республики, то західний Українець не міг би без злорадної усмішки читати зойків, скавулінь і більш або менш недорічних міркувань французької преси з приводу варшавського державного замаху.

Було чого і скавуліти!

Від хвилі створення польських легіонів у Франції аж до нинішнього дня Франція вкладає в Польщу безмір матеріяльного капіталу — все з фантастичною метою збудувати собі з Польщі велику потугу, яка мала би не тільки давати противагу німецькій імперії, а й рівночасно шахувати українсько - російсько - сибірський бльок. Те надлюдське завдання приписала Франція польському народові, який на своїй питомій національній території не числить навіть 15-ти міліонів душ, себто ледви стільки, щоби, при толеранції сусідів, творити третерядну державу в роді Югославії.

Французькі зусилля тай припадковий збіг обставин на Сході Европи, який певне більше ніколи не повториться, роздули 15-міліоновий нарід до „30-міліонової нації", а на союзі з тією уявленою „нацією" французькі уряди будують свою політику в Середній і Східній Европі!

Щось, як свого часу, недавно тому, цісарська Німеччина на союзі з пестрою австро-угорською „нацією" будувала свою середню европейську політику — з відомим результатом...

Тверезі голоси остороги, що піднімаються в ряди-годи з боку непродажних обсерваторів польської дійсности (що згадаємо тут тільки знамениту книжку французького майора Евгеоена „Pologne, Pologne..."), остаються голосами вопіючого в пустині, а французька преса, права й ліва, католицька, масонська й соціялістична, одним хором від років містифікує французьке громадянство славословіями для „могучої", „патріотичної" і якої ще собі хочете — „30 міліонової нації", французької „посестри" на Сході Европи.

Аж тут раптом телеграма за телеграмою про військове pronunciamento Пілсудського! Раптом виявляється, що французький „бастіон" на Сході Европи, навіть у своїм польськім ядрі не такий то сильний, одноцільний, надійний, яким собі його уявляла ціла Франція.

Ціла концепція французької заграничної політики разом розпочала хитатися в своїх основах. Алярм! Вирівки статей газет ріжних напрямів дадуть найкращий зразок французького страху й переляку.

Ось орган Люшера, одного з редакторів версайського мира, „Petit Journal":

„...не можна говорити про консолідацію, коли хитаються самі підстави молодої республики. Який і не був би вислід боротьби, то таки треба нажаль сконстатувати, що вона матиме страшні наслідки для країни, яка тільки розпочала організуватися.

„В жахливім конфлікті, який розділює наших союзників на Сході, французьке громадянство не бере сторони ні правих, ні лівих Поляків. Воно бере сторону Польщі самої і висловлює гаряче бажання ладу й мира".

Щоб і не сталося, а повно небезпек добачує в польській кризі і „Temps".

„Трицять-міліонова країна не розсипеться через ніч у горожанській війні, і нємає сумніву, що польська нація отямиться, заки доконається непоправне. Щоб отямитися, доволі Полякам подумати про уважливість, з якою, Берлін і Москва мусять глядіти на варшавські події, і про користи, які захотять витягнути собі з тої внутрішньої кризі чужі елементи, що не занедбують ніякої нагоди шкодити Полякам, коли на черзі стоять міжнародні питання і польські інтереси".

Орган лівого картелю „Quotidien" пригадує собі національні меншости:

„Треба рахуватися зі становищем, яке займуть провінції Польщі, в яких є численні елементи білоруські, російські й українські, більше ворожі Вітосові, ніж Пілсудському".

Франція занепокоєна і Пілсудський повинен зараз її заспокоїти ділами — „каже соціялістична „Lanterne":

„Сама особа маршала нам симпатична, одначе треба, щоб він актами нас заспокоїв. Першим актом повинно бути створення законного уряду, опертого на демократичних силах країни.

„Серед теперішніх відносин Европи польська революція є шкідною подією. Одначе колиб новому міністерству повелось поправити захитане економічне й фінансове положення Польщі, то нинішні непорядки не малиби як наслідку здачу Польщі під застрашаючі затії її небезпечних сусідів. Колиж ні, то треба ждати якнайгіршого".

Рояліістична „Action Française" в своїй сліпоті в польських відносинах думає, що така фігура, як Вітос, ординарний хлопопап і демагог, воплочує в собі ідею державного будівництва, ладу й порядку, тай пише:

„Ті, що ставлять опір Пілсудському, зрозуміли небезпеку нового демократичного наступу в країні, в якій так важко створити собі адміністрацію, армію, скарб і всі инші органи держави, яку видобуто з нічого. Було риском, а навіть провокацією природи річей будувати таку країну під режімом повної демократії — бо польська конституція є одна з найбільш демократичних конституцій, і перевисшає її щодо демократичних хиб тільки турецька конституція".

Ревне ридає над Польщею републиканський „Rappel":

„Саме в хвилі коли Росія і Німеччина будують млин, який може змолоти Польщу, вона навязує до найсумнійших традицій своєї історії. Ворохобні, конференції, долки проти польських, облога президента республики, внутрішні свари, захитання конституційної влади, пониження держави, — все, чого треба, щоби розрадувати історичних ворогів Польщі, які зі зброєю в руках заедно чигають на неї.

„Внутрішна незгода неминуче веде до розбору чужинцями.

„Польща, здається, призабула це, нехай би бодай Франція памятала!"

Комуністична „Humanité":

„Пілсудський — заклятий ворог революційної Росії. Імя його нагадує протирадянський хрестовий похід, чужинецьку інтервенцію..."

Одначе, кінчить комуністична газета — воно тим краще: „Коли все буде в Европі зруйноване, пролетарі поділяться рештою".

На цьому кінчимо вирівки з французької преси з нагоди виступу Пілсудського. Ведені щирою симпатією для французького народу і його культури, ми можемо тільки побажати в інтересі її і нашім, аби на самім алярмі у Франції не покінчилося, а цілу варшавську кризі дала товчок ревізії французької політики на Сході Европи. Бо дотеперішня французька політика в нащій частині Европи розтягае на Францію всі ті почування, якими дишуть до французької союзниці, Польщі, всі сумежні з Поляками народи — серед них не на останньому місці Україні, а в заплату за те політика та не може не принести Франції, в ближчій або дальшій будучности, прикрих і важких розчарувань.

В. Левицький.

„ПОЛЬСЬКІ РОЗБІШАКИ".

Товстими буквами пишеться заголовок „Bandits Polonais" трохи не по всіх французьких газетах.

В чім річ? Річ у тім, що французька поліція знов зловила кілька зразків польського розбишацтва, імпортованого з воскрешеної „Східної Франції" до Франції старої. Фотографії одного з них, особливо жорстокого і цинічного, якогось Станіслава Ронара (як мило звучить це істинно-польське імя, правда?) пишаються нині на перших сторінках паризької бульварної преси, побіч фотографій ген. Розвадовського, Галера і групи польських вояків у розстрілиній. Розвідуючи про своїх славних „родакуф" у знайомого, котрий вже довше живе у Франції, а він у відповідь показує мені величезну збірку паризьких газет з усіх часів історії воскресщої Польщі — все з тими гордими заголовками „Bandits Polonais", і оповідає мені, що за кілька останніх років тут згільотиновано вже кілька десятків усяких Сташків, Владків і Мацусів, а добра тисячка таких же повноцінних наших „родакуф" поселена по всіх французьких криміналах, а навіть каторгах. Без найменшої пересади можна сказати, що як артикул експорту, нині у Франції бодай рівно славний, як англійський спорт, балети і романи російські, фільми й міліярдери американські, „choeurs ukrainiens", німецька музика, голяндське малярство... Польські зусилля заімпонувати Парижеві польським малярством, варшавською оперою і романом (мимо Реймонта) потерпіли повну невдачу, натомісь повний артикул „Bandits Polonais" просто не сходить із сторінок французької преси, яка осьтак робить даремну рекляму французький дитині й союзниці з над Висли. Польські консуляти, замісць радуватися такій успішній, широкій і даремній реклямі свойому національному імени, силкувались було „простувати" факти: ці бандити, це — мовляв не Поляки, а Жиди і всякі „інородці". Одначе „спростування" такі нінащо не придалися — бо Сташки, Мацьки і Владки вже перед судом доказували і доказують свій характер чистокровних „Polonais", даючи осьтак дуже цінну противагу напруженій польській пропаганді в пресі і в товариствi.

В. Левицький.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(Докінченнє).

(31)

— Радник і Віра не дібралися? — судія спитав.

— Не дібралися, бо ще цілком не були з собою... через непорозуміннє. Нам ніхто не сказав, де спальня моєї жінки, де спальня Віри. Кождий з нас вліз в чужу кукурудзу.

— Ну? Ви зараз похопилися і втікли?

— Запізно і сталося! В ночи всі корови чорні. Я похопився, що то не може бути вдова, але мені вже не було стриму. І я, хоч старий, не з дерева.

Коли Климецький се говорив, відчинилися двері спальні і вийшов радник в шляфроку, з жахом на лици. На вид Климецького, його лице випогодилося.

— Щастє, тату, що ви ще тут! — крикнув до Климецького, — бо нещасте було би ще більше, було би подвійне. Одно нещастє вже сталося, але не з моєї вини. Я гадав, що моя спальня тут. В ночи всі корови чорні. Я зараз похопився, що там не першина, але відскочити не міг, бо сильнійша від мене, не пустила. Вибачте, тату, се сталося проти моєї волі.

— Пусте! — Климецький відповів флегматично. — Ми... сквітовані.

— Я-а-ак? — радник спитав і з відчиненим ротом дожидав пояснення.

— Так, що ми сквітовані, кажу. Що ви мені зробили, то й я вам зробив. Також нехотячи.

Радник вхопився за поруче крісла, бо боявся, що впаде.

— Тепер нема иншої ради, — Климецький сказав — як вам іти до вашої жінки, мені до моєї. Іх вина, коли не сказали нам, де чия спальня.

— Я жінки не маю! — радник крикнув.

В комнату увійшла Віра в шляфроку. Чула слова радника.

— Ромку, прости! — промовила благально. — Се не моя вина. Анна забула сказати тобі, де моя спальня.

— Не приступай до мене! — радник відповів. — Ти не моя!

— Климе! — крикнула грізно Климецька, звявившися на порозі спальні. — Ти забув, що маєш жінку?

— Серденько, на нині маєш досить і я маю досить, — Климецький відповів жінці. — Лиши мене тут на хвилю, бо мушу зятя образумити нашого зятя.

— Я не ваш зять! — радник воркнув. — Я взагалі жінки не маю.

— Пане раднику! Чейже дівчину, котру ви любили, будь що будь вашої жінки, не можете лишити так, на сміх, на ганьбу!

— Не я завинив! Не я буду причина сміху і ганьби. Хто зробив, той нехай тим журиться. То його обовязок. Лишаю її вам.

— Се незла ідея! Справді незла. Гм... Буде вовк ситий і коза буде ціла. Ви лишите мені, я лишу вам. Вінчаннє було під ніч. Парох безпечно в книги ще не вписав. Всі четверо підемо до него; я з долярами. Переконаємо, що він зле затямив собі. Він впише мое вінчаннє з Вірою і ваше з Мурковою.

— Пане, така пропозиція, то чиста безличність! Я, судія обовязаний стояти на сторожи законів, маю бути співвинником такого обману? Я не знаю, що мені робити. Зроблю все законно... розведуся!

— Можна й законно. Ви розведетеся і я розведуся. По тих розводах я оженюся з Вірою, ви з моєю теперішньою жінкою. Тільки треба спитати, чи наші жінки годяться на таке.

— Я не можу инакше, то мушу згодитися, — Віра ледви вимовила. — Чейже не лишуся так на ганьбу.

— І я даю свою згоду! — мамаша сказала весело. — Бодай не куплю кота в мішку. Вже мені показалося, що буду мати доброго мужа.

— Мені ані сниться брати стару вдову! — крикнув радник. — Віри не можу взяти, старої не хочу.

— Який мені молодик! — зашипіла Муркова-Климецька. — Не хоче, то ні. Хтось тим журився. Він мені й так не потрібний, бо я вже маю мужа. Климе, ходи! Лишім їх, нехай роблять з собою, що хочуть.

— Так не можна, серденько, — Клим став стару утихомирювати. — Віра твоя донька, треба їй щось порадити. Не вона винна і радник не винен, що так сталося. Я мушу поратувати її, бо я супроти неї вже маю обовязки. У такої молодої без наслідків таке не лишиться. Вона мусить мати мужа.

— Або я вже таке старе порохно, що на радника не можуть впасти ніякі обовязки?! Я вже чую, що обовязки будуть.

— Сумніваюся. Але як будуть, то возьму до себе, на мій кошт, а вас не хочу, — радник відгризся!

— Я й не потребую, бо маю шлюбного мужа.

— Отже справа полагоджена, — Климецький зголосив торжественно. — Радник сам заявляє, що обовязки супротив тебе, очивидно, як будуть, бере на себе. Впрочім, на твоє жаданнє можна зробити се судово. Я мушу взяти на себе Віру. Обі пари дістануть розвід. Зараз по розводі мое вінчаннє з Вірою.

— А я?! — Муркова заревіла! — Я супроти тебе не маю ніяких обовязків. Як радник схоче, нехай з тобою оженится. Як не схоче, то ні я, ні суд не присилує його.

— Але я тебе присилую! І Віру присилую, що тебе полишить мені. Не буду дивитися, що то моя донька. І радника присилую, що буде проситися до мене. Буду мати до вибору: тебе, або його.

Муркова звернулася до судії, котрий сидів з боку як німий свідок цілого торгу.

Пане судіє! Які то параграфи і яка кара за подружну, невірність і за зведеннє жонатого?

Вгадуючи, нащо їй се потрібне, сказав.

— Параграф 502 карного закона, кара арешту від місяця до шести.

— А зназилуваннє?

— Параграф 125. Кара в параграфі 126, тяжка вязниця від пяти до десяти років.

— Тепер слухайте! — Муркова-Климецька промовила грізно. — Климецького і Віру заведу до суду, кладучи на них параграф 502. Він зломив вірність, вона співвиновниця. Радникови заапліккую параграфи 125 і 126. Тепер вибирайте: Або ганьбу і кримінал, або... оба зараз мені до ніг, щоби одного я вибрала!

— В процесі з радником, желаю тобі щастя, — промовив Климецький — зі мною дай собі спокій, бо ми обоє сквітовані. Як параграф 502 пасує до мене, чи до Віри, то він і на тебе добрий.

— Чого я тут ще стою та марную час, слухаючи тих нісенітниць? — радник сказав до себе. — Северку, ходим! — звернувся до Постольницького. Взяв його під рамя і вийшов.

— Тай ми вже не маємо що робити тут — Климецький сказав до Віри. — Завтра підемо до адвоката, щоби в свої руки взяв справу розводів.

Климецький хопив Віру за руку і потяг її за собою. В комнаті лишилася тільки Муркова з Анною.

— А зі мною що буде? — Муркова спитала і стояла на середині комнати. — Всі пішли, ні порадитися кого!

— А пані чому заборонили мені сказати, де котра спить? Тепер маєте!

ІСТОРІЯ ХЕМІЧНОЇ ВІЙНИ.

Минула велика світова війна доказала, що про небезпеку держави не ріщає скількість крісів і полки добре вправленого війська, котрі боронили би границь, але високий ступінь науки і техніки й добре примінення їх у війні.

Дотеперішний спосіб боротьби виключно з білою зброєю й стрільнами, що все роздавлюють, належить уже до минувшини. Тепер виринув уже новий чинник, небезпечнійший в ужиттю, тяжший до оборони, але дуже успішний в поборюванні противника. Ця зброя, то трійливі гази.

Хемічна війна не є новим винаходом. Примінювали її вже, як доказує історія, в старині, уживаючи отруй відповідно до степення технічного знання тодішних часів.

Також і тут не є люде винахідниками, а лише наслідують саму природу. Природа примінює хемічні засоби в боротьбі за істнування. Як приміри тої боротьби можуть служити з ростинного світа: кропива, моримухи, зі звіриного світа тхір, смерділь (скунк), деякі роди вужів, з комах смердюх, бомбардир і цілий ряд инших звірят, котрі нераз із природи слабші, поборюють сильнійших від себе противників завдяки виділюваній отруї. Бачимо, що сама природа примінює хемічні засоби в боротьбі за істнування, а люде йдуть її слідами, вживаючи хемічних засобів для власних цілей.

Як згадано, в старину вже уживали отруї на війні, а розвиток тих хемічних засобів від найпримітивнійших до найбільш скомплікованих іде в парі з розвитком технічної хемії. Багато століть перед Хрестом, Китайці, бажаючи ослабити боеву силу противника, кидали в його ряди глиняні горшки намащені зіпсованим товщем, а спричинена так задуха викликала у ворогів млості й ослаблення.

Тукидид у своїй історії згадує, що в пельопонеській війні Спартанці з боротьбі з Атенцями запалювали дерево, запускане смолою й сіркою, а ґаз, який повставав наслідком спалення сірки, душив неприятелів і приневолив до капітуляції місто Белліним і Платея. І Римляне часто вживали того способу боротьби. Плютарх згадує, що Серторій, римський вожд, робив штучно куряву, користаючи з напряму вітру в сторону неприятеля; неприятельські вояки з причини кашлю були нездібні до боротьби.

Є чимало старинних і середньовічних приписів, як робити трійливу зброю, головно з сірки. Спалювана сірка витворює сірчаний безводень, то є ґаз сильно задушливого запаху. Калінікос около 673. р. після Христа подає такий припис грецького вогню: „візьми чистої сірки, винного каменя, перської живиці, смоли, кухонної соли, нафтової ропи, деревного оливо, вимішай, замочи тим клоча і запали. Лише винний оцет і пісок може загасити це''.

В 1275. році Гасан Альраманг подає в арабській книзі війни спосіб, як витворювати трійливий газ, а то через спалювання субстанції, що містила опій і арсен. Гази ці містили дуже сильні трійливі складники арсену. Альхемік Брехтель у XVI. столітті знав уже трійливі складники арсену й ртути і радив ужити їх на війні. Одначе кошти виробу були великі, а технічне виконання їх було незнане. Брехтелевий помисл примінили щойно тепер у світовій війні. В 1604. році італійський лікар Фіорованті з Бононї винайшов олій такого неприємного запаху, що чоловік, як найшовся у воздусі наповненім тим олієм, не міг видержати його й гинув. Одержуваний олій з дестиляції мішанини терпентини, сірки й живиці, званої асса Фетида. В XIX. столітті англійський льорд Дондонелд, як був на Сицилії й відвідував сірчані печі, переконався, що газ, який виходить із печей, можна би успішно використати у війні. Пізнійше подав проект ужити його в кримській війні. Одначе цей проект відкинено, бо тоді вважали ганьбою й пятнували як найбільший злочин уживати трійливі ґази у війні.

У світовій війні вперше Німеччина ужила ґазів 22. квітня 1915. року на французькім фронті, атакуючи неприготовані війска коаліції филею хльору. І від тоді зачинається правдива боротьба хемічною зброєю. З дня на день впроваджували щораз то нові отруї.

Зброя ця, як ніяка досі, безупину й скоро зміняється. Почали боротьбу хльором, пізнійше ввели пруський квас, опісля трійливі гази, витворювані відповідною хемічною перерібкою продуктів сухої дестиляції вугля. При кінці війни вживали иперит і левіситу. Число тих трійливих складників на війні зросло до кількадесять, а до нині хемія воєнних газів збогатилася певно багатьо новими винаходами. Уживання трійливих газів осудила громадська думка цивілізованого світа.

АМЕРИКАНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ПАРКИ.

Національними парками називають в Америці не звичайні парки — міські городи з стриженою муравою і гладкими стежками, а навпаки, широкі лісові та гірські простори, котрі залишились такими, як їх сотворила природа і як їх американський Конгрес вибрав і відмежував, щоб вони зберегли свою природну красу й недоторкальну для людської цивілізації природу. Таких національних парків в Злучених Державах є девятнацять, з чого вісімнацять на Заході і тільки один на Сході.

Найбільший між ними, Єлостон Парк в північно-західнім Вайомінґ, займає поверх три тисячі квадратових миль землі, приблизно як в Европі Альзація, або остров Крета, або дві третині Підкарпатської Руси. На тім просторі находяться найбільші в світі „гейзери'' — природні фонтани горячої води; кипучі джерела; окаменілі ліси; блискучі, ріжнобарвні, нанесені горячими потоками скелі й терасі; славний „кеніон'' (яр) ріки Єлостон поміж високими скелями, що блестять усіми кольорами веселки.

Ледовий Парк в Монтані займає півтора тисячі квадратових миль і помітний для ґеольоґів як місце, де очевидно колись давно тріснула земля і один край щілини заскочив і схилився на другий. Залишились високені стрімкі скелі і глибочені провалля. З 60 ледівців стікає вода до звиш 250 озер; на однім із них можна бачити плаваючі ледові гори цілий рік, навіть посеред літа.

Йосеміті Парк в середущій Каліфорнії на захід від верхів гір Сієрра Невада, на просторі поверх тисячі квадратових миль, включає славну на весь світ долину ріки Йосеміті посеред снігом вкритих гір, високих скель і водопадів, з яких вода летить майже так звисока, як з Ніяґари.

Каліфорнія має ще три менші національні парки. В однім відгороджено ліс з 12,000 секвой, найбільших у світі дерев. Кожне з них має найменш десять стіп ширини в прорубі, а в деяких пень грубий на 25 до 36 стіп. Дерева ці є найстарші живі сотворіння на світі, деякі росли ще три й чотири тисячі літ тому, в той час, коли на египетській пустині будовано піраміди.

Парк Великого Яру (Ґранд Кенйон) в Арізоні містить одно з найбільших „чудес природи'', глибоченний дикий яр, пробитий в горах рікою Колорадо.

Парк Скельних Гір в Кольорадо (Ракі Мавтенс Нашенел Парк) займає американський вододіл і найвищі гори, від 11,000 до поверх 14,000 стіп висоти.

Парк „Меза Верде'', теж в Колорадо, зберігає останки найстаршої в Америці цівілізації — видовбані в скелях селища народу, про який вже всяка память загинула.

Мавнт Реніер Парк у стейті Вашингтон є відомий з вигаслого вулькану гори Реніер, котрий колись в давну давнину горів як величезний маяк на побережі Тихого океану, та тепер вже вигас, застиг і вкритий ледами й снігами.

Крейтер Лейк Парк в стейті Орегон має свою особливість озеро незвичайно синьої води, яке повстало на місці, де запався верх Мавнт Мазама, другого вулькану в тім самім ланцюху гір, що Мавнт Реніер.

Великий „національний парк'' має Америка на Аласці довкола гори Мак Кінли і з тією горою, найвищою в північній Америці.

Національні парки відгороджено також в Арканзо (Гат Спрінґс з цілющою водою), в Юта, в Савт Дакота, в Норт Дакота і на Гавайських островах. Тільки один є на Сході — Лафает Парк з групою гранітних гір на острові біля побережа Мейн.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

о. Іван Олесницький, пар. Переволоки, бувший бучацький декан, радник консисторії, священик-ювилят, помер по довгій і тяжкій недузі у Львові 3. червня 1926 р. в 76 р. життя, а 35 священства.

Покійний уродився 1859 р. в Говилові, з священичої родини, з батька, що був 60 літ священиком. Покійний висвятився в 73 р., спершу був сотрудником і парохом у Зарваниці та Велесневі, від 1883 р. себто на протязі 43 літ парохом у Переволоці. Був це один з рідких наших священиків, який умів єднати в своїм житті працю на народній ниві з незвичайно совісним виконуванням своїх обовязків, що визначувався непохитними національними пересвідченнями і кришталевою чесністю. Ще на гімназійній лавці належав до гуртка палких Українців, і весь час теольогічних студій, як товариш о. Стефановича, не переставав брати живої участи у національнім русі тодішньої молоді.

Коли покійний прийшов на парохію до Переволоки, застав село занедбане та здеморалізоване пиянством. Завдяки його впливам і сестематичній організаційній діяльности, це село стало згодом зразковим у всьому бучацькому повіті. Всякі наші освітні та культурні установи: читальня, каса, „Сокіл'' — гуртували довкола себе селян і працювали при допомозі Покійного, над економічним і духовним розвитком місцевого селянства. Ще за давних австрійських часів Переволока виявила свою незвичайно високу національну свідомість, і зорґанізованість, завдяки впливам свого пароха: голоси всіх виборців падали завсіди на нашого національного кандидата і в селі не найшлось ні одного „хруня''. У важкі хвилі війни, коли воєнний фронт над Стрипою займав у найблищім сусідстві переволоцьку парохію, покійний виявив найкращі прикмети священника, що не сходячи з дорученого йому становища дає приклад своєю поведінкою своїм вірним, а одночасно прикмети смілівого громадянина та вірного національної ідеї діяча, що не лякається переможної сили ворога і не забуває про національну гідність. Переволоцька парохія у дні найважчих боїв та анархії була завсіди малою національною твердинею, де панував зразковий лад і де йшла невпинно систематична будення праця. Одним з найкращих прикладів тої систематичности покійного нехай буде дрібний, але характеристичний факт: покійний був постійним передплатником „Діла'' від першого дня заснування сього щоденника аж до нинішньої хвилі. Пок. визначувався дуже цінною, не так частою в наших важких обставинах, крім цього: простолінійною щирістю та вмілістю зеднувати собі симпатії людей. Його дім був відомий з гостинности далеко поза межами бучацького повіту та околиці. Пок. був старшим братом посла д-ра Е. Олесницького і батьком адвоката д-ра Я. Олесницького. В. И. П.!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Микола Чернявський.

ГОРЕ ПОБІДЖЕНИМ.

(Оповіданне). (5)

(Продовження)

III.

Коли о. Аркадій вийшов од Помпея, то в голові його шуміло і він з хвилину вагався, чи слід йому зайти в свою келію, щоб узяти про всякий случай свої папери й де-які речі, чи ні, але махнув рукою: на що вони йому, аджеж і архирей і в консісторії знають його. І він просто пішов у той край двору, де були манастирські стайні. Він там сподівався вибратись з манастиря, бо знав, що через браму в-ночі нікого не випускають.

Дощ то йшов, то буцім переставав і знов починав накрапати. Небо було мутне й темне, без жадного просвіту. Принаймні так здавалось о. Аркадію після світла в кімнаті. Блимало тільки два ліхтарі манастирських у двох протилежних кінцях його двору. На світло одного з їх і попрямував о. Аркадій.

Підгорнувши своє кучеряве волоссе під комір ряси й підібравши поли, він підійшов до стіни біля стаєнь, знайшов невеличку драбинку, з якою послушник Порфирій світить ліхтарі, підставив її до стіни, виліз на стіну і на руках спустився на другий бік її. Пустивши держатись за верх стіни, він стрибнув до долу, попав на якийсь камінь, чи колоду і дуже побився.

Коли він підвівся й оглядівся, то ніч йому здалась не такою темною, і він побачив, як тут же недалеко чорніє ліс, а під лісом ледве мріє якась худоба. По згуку, як вона рве траву, й по фирканню догадався, що то пасуться коні.

О. Аркадій спершу пішов попід манастирською стіною аж до брами й відтіль вийшов на дорогу. Коли він після трави і буряну почув під собою грузьку, розбиту дорогу і з лісу дмухнув холодний вітер і обдав його дощем, то він подумав, — чи гаразд він робить, чи не краще було діждатись ранку й наняти собі підводу?

Але тепер уже пізно було розмірковувати й вертатись, і він, натягши тугіше бриля на голову, підобравши до колін поли, рішуче подавсь по дорозі в ліс.

Тепер уже очі його, звикши до пітьми, добре розбірали усе навколо, і він ішов досить певною й скорою ходою понад дорогою, по траві. Скоро вже він почув, що чоботи його промокли, але не жалкував, що не взяв калош, бо все одно порозгублювавби їх по дорозі.

Він ішов і придивлявся навколо. Все було незнайоме і незвичайне, і се його цікавило, бо ніколи йому не траплялось бути при таких обставинах. Просто перед ним чорніла грузька дорога, якої він мусів остерігатись, щоб не загрузнути в болото, а праворуч і ліворуч стояли чорні, неначе живі лави дубового лісу. І ті лави шуміли й коливали то дужче, то тихше, мов скаржились на вітер, або сварились на кого. А дощ теж то припускав, то затихав.

„Ех, життє бідолашне!... — думав о. Аркадій. — Чи сподівався я коли оттак тинятись, злодій, по нетрях! Утікати з манастиря, мов острожник, плентатись вночі пішки до архирея... Що то ще архирей заспіває!"

І він собі уявив високу й широку, величню постать архирея, сивого й поважного, і перед ним свою фіґуру у мокрій, закаляній болотом, одежі, у таких саме й чоботях, — бліду й принижену. Той сивий і величний ґрізно дивиться на його й питає.

„Ти чого сюди прийшов? Твоє місце в манастирі!"

„Ні, моє місце не в манастирі, — одмовляє він, — а біля хворих і умираючих дітей моїх, в моїй сімї холодній і голодній, покинутій!"

„Ти сам її покинув, ти сам її мориш холодом і голодом! Ти понизив свій стан, ти, мов пяний мужик, кинувся на старшого від себе!"

„Я не кидався".

„Ти не віриш у Бога, ти не йому служиш своєю музикою та співами, а діяволові!"

„Коли я служу діяволові і, значить, вірю в його, то як же я можу не вірити в Бога?"...

„Ти вольнодумець, ти нігіліст! — гукає архирей. — Ти не скоряєшся начальству. Я рясу з тебе здійму!"

„Я сам її скину! — одмовляє о. Аркадій, і серце його тремтить і болізно стукає в грудях, а десь, мов у другім поверсі його уяви, в такт того, як стукає його серце й дибають ноги, несвідомо снується мелодія:

У сусіда хата біла,
У сусіда жінка мила,
А у мене ні хатини,
Нема жінки, ні дитини!...

— Тьху, бридня яка!... спльовує о. Аркадій, — Там діти умірають, а тут — „У сусіда хата біла!"

Хміль його уже пройшов, і тепер він, ідучи, обмірковував, якби краще налагодити справу й викрутитись з петлі, в яку завела його доля. Він знов бадьоро ступав по дорозі, а в голові його знов, у такт ходи, одбивались слова пісні:

А у мене ні хатини,
Нема жінки, ні дитини!...

Та пісня дратувала його, але вигнати її з своєї голови він не міг: починав іти тихше — й вона задержувала темп, надавав ходи — й пісня снувалась скорійше.

„Скинеш рясу з мене?... Скидай! Не пожалкую за нею. Хіба я хотів натягати її на себе, — говорив знов о. Аркадій до того сивого й величнього, — живосилом на мене натягли її. Живосилом утовкмачили у болото попівське, та ще тепер і глузують, та ще тепер і жалкують: „пропав чоловік!" Та ні, ще не пропав... ще побачимо... Алеж діти!... „Куди вас подіти?" — прийшли йому на ум вірші Шевенка.

„Куди вас подіти? — питався він знов через хвилину, переходячи на другий бік дороги, де, як здавалось йому, не так було грузько йти. — Куди вас подіти?... Подінетесь ви сами кудись!... На цвинтар... Оттак як Шурочка!"

І серце о. Аркадія стислось і защеміло таким жалем, такою тугою, що він зупинився й схопився рукою за груди.

Шура, його любима, найдорожча дитина, вмерла!... І він силкувався уявити собі її образ, але не міг: той дорогий образ тільки намальовувався й зараз же росплививався.

Вона умерла, її немає між живими.

„Лежиш ти, серденько моє, тепер в холодній землі, в глибокій ямі, й заливає твою могилу дощ, осінній дощ! Бідна, бідна моя пташечко, моя кришечко! Доґляділи тебе батько й мати!... Довели до пуття! Зуміли життє тобі дати, та не зуміли зберегти його. Прокляті!...

Сльози клубком підгортались під горло о. Аркадія, а думкою він шукав по цвинтарю Шуриної могилки, і йому здалось, що він знає, де вона саме, та могилка, у якому місці: біля могили Лоначевської. Там гарне, чисте місце. Влітку там росте листє полуниць.

„Моя ягідко!... Не врятували тебе батько й мати од смерти!... Уміли милуватись тобою та втішатись, а тут, як смерть приступила, то й осторонь стали!"

Від скорої ходні й від журби тепер о. Аркадій зразу почув себе слабим і безсилим. Він шукав пенька або колоди, щоб присісти й трохи відпочати, бо й вітер і дощ мов затихли й по землі почав снуватись туман. Углядівши осторонь од дороги щось чорне, о. Аркадій звернув туди. То був старий пеньок, і він сів на його.

Сидів і почував, що він тепер єдина жива душа в оцьому лісі, що почав угортатись в пелени туману. Один, як палець!... І енерґія покидала його. Куди йти, по що йти?... Прохати у архирея одпуску? А як він не дасть його?... А хоч і дасть, то що він може зробити дома, коли доктор живе за двадцять пять верст, коли ні він сам, ні його попадя нічого не тямлять у тім, як гоїти хвороби, отакі як скарлатина або дифтерія!

Що він може зробити?...

І коли о. Аркадій підвів од землі очі й побачив скрізь навколо себе тільки туман і мряку, то роспука враз пустила свої міцні, холодні пазурі йому, мов шуліка курчаті, в саме серце. Він увесь зігнувся й зібрався докупи від болю й холоду, що його враз обгорнув. І йому здавалось, що колиб він міг узяти з плечей в руки свою голову, то він отак би і вдарив її об оцей пень, щоб і сліду її не зосталось!...

Нащо жити, яка мета в його життю?... Те життє — блукання без цілі, без дороги, у мряці й тумані ночі. А хіба він того бажав, того шукав, він—„Аркадій прекрасний", як узивали його товариші?

І о. Аркадію знов згадався, як і завжде в важкі часи його життя, один епізод з його минулого, — ті часи, коли обставини зламали усі його заміри й повернули на той шлях, що привів його у манастир і на оцей пень.

То його нещасний концерт у Клингороді.

Перший й останній.

Скінчивши курси семинарії, він хотів піти в консерваторію, але батько одмовив йому в підмозі в сій справі. Він не хотів, „щоб його Аркадій, син його, грав по весіллях у Жидів"!... Дарма той упевняв старого, прохав його, — батько стояв на своєму, і вони нарешті посварились. Аркадій надумав йти в земські вчителі, перебути в школі рік, зібрати яку копійчину й тоді податися до консерваторії.

Він так і зробив, і місце йому попалось під Клингородом.

Скоро він ознайомився з деким, з Клингородської інтеліґенції, і ті нараяли йому дати концерта в Клингороді. Нашлась акомпаніяторша, теж з учительського кола й духовного роду — дочка протоерея благочинного Клингородського. Їх звели й познайомили, хоч вони й раніш, ще в ґубернії, чули одне про одного.

Вони дружно взялись за роботу, й скоро по городу красувались афіші про коцерт „молодого скрипача Аркадія Завадовського".

Концерт був в залі клуба і мав великий поспіх. Після першої вже песи весь зал плескав у долоні, а після „Леґенди" Венявського йому зробили цілу овацію.

Після концерту, ледві він устиг подякувати своїй помішниці, Ганні Петровні, як його підхопила наелектризована його грою молодіж і потягла з собою вечеряти.

Цілу ніч їли й пили і говорили промови і героєм тієї ночі був він, Аркадій Завадовський. Ніч минулась, мов якийсь химерний, чудовий сон.

(Дальше буде).